

De groenblauwe ruimte kent oude problemen, zoals het mineralenoverschot, de achteruitgang van bepaalde soorten en ecosystemen, botsende claims, en nieuwe problemen als gevolg van klimaatverandering en nieuwe behoeften. Elke nieuwe generatie kijkt anders tegen de problemen aan en ziet nieuwe uitdagingen. Volhardend toepassen van bestaande maatregelen is nodig. Er is echter ook behoefte aan innovaties, die leiden tot nieuwe of vernieuwde technieken, producten, functies en maatregelen en nieuwe instituties.

Je hebt grote baanbrekende innovaties, maar die zijn zeer zeldzaam. Veel innovaties zijn eerder het resultaat van voortdurend sleutelen aan al bestaande technieken, kennis en dergelijke.

Innovaties beginnen met ideeën, al dan niet wilde. Dan volgt vaak een lange en moeizame weg naar brede maatschappelijke toepassing. Er zijn veel hindernissen en weerstanden onderweg. Veel van die ideeën sneuvelen dan ook. Misschien is maar 20% succesvol in het landelijk gebied. Toch is dat geen reden om het maar bij het oude te laten. De mens is innovatief van nature. Iedere generatie schept zijn eigen landschap, zijn eigen groenblauwe ruimte om te kunnen leven.

Onderzoek speelt een rol, maar beperkt. Er is vaak al voldoende kennis. De kunst is om de relevante onderdelen daarvan bij elkaar te harken. Innoveren is vooral organiseren en toepassen en bij dat laatste zouden onderzoekers een grotere rol kunnen spelen, zowel wat betreft hun eigen kennis als die van collega's.

Het doel van innoveren is allerminst vanzelfsprekend. Voor de overheid is dat een duurzaam landschap, voor de ontwerper een nieuw landschap, voor de ondernemer een productief landschap, voor de recreant een aantrekkelijk landschap en voor de beschermer het vertrouwde natuurlijke landschap. Een mix van dat alles is de meest waarschijnlijke uitkomst, maar over de precieze verhouding daarvan wordt veel gestreden.

Landschap en innovatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en dus een blijvend onderwerp voor LANDSCHAP.

Innovatie is het thema van dit nummer. Centraal staat een programma van Alterra dat in twee jaar tijd een groot aantal projecten voor kleinschalige innovaties in de groenblauwe ruimte uitvoerde. Een deel haalde het niet, een deel biedt perspectief, maar de brede toepassing is meestal nog ver weg. Het programma laat zien dat ook onderzoekers creatieve ideeën hebben, die een kans zouden moeten krijgen buiten de grote vraaggestuurde projecten. In Op Pad een gesprek met *Ger Vos*, directeur van het InnovatieNetwerk, dat baanbrekende innovaties mogelijk wil maken, zowel in de landbouw-voedselketen als in het domein van natuur, landschap en ruimte. In haar column pleit architect *Miranda Reitsma* voor het nieuwe landschap dat mede wordt geproduceerd door agrarische bedrijven.

Dit nummer is gefinancierd door het Kennisbasisprogramma 'duurzame ontwikkeling groenblauwe ruimte'. De gelegenheidsredactie bestond uit Arnold Bregt, Johan Bouma, Henk Wolfert, Geert de Blust, Mark van Veen en Jos Dekker.

JOS DEKKER, HOOFDREDACTEUR LANDSCHAP